

Laudácium na prof. Janu Plichtovú

Prof. PhDr. Jana Plichtová, CSc. vstúpila do zamestnania v SAV hneď po ukončení vysokoškolského štúdia psychológie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave diplomovou prácou na tému *Sebaakceptácia a akceptácia iných*. Jej tematické zameranie na sociálno-psychologické problémy predznamenovalo ťažisko výskumného zamerania prof. Plichtovej, ku ktorému sa vrátila po úvodných rokoch výskumu kognitívnych procesov a jazyka, najmä po boku PhDr. Oľgy Árochovej, CSc. V roku 1982 obhájila kandidátsku dizertáciu na tému *Vedomá aktivita subjektu v procese zapamätávania* (školiteľ dr. Ivan Šípoš, CSc.) a aj jej habilitačná práca *Pamäť a jazyk* (habilitačná prednáška na tému: *Sémiológia a jej vplyv na psychológiu*; Univerzita Komenského, Bratislava, 1998) bola tiež ešte v kognitívnej / psycholingvistickej oblasti.

Prof. Plichtová je jednou zo zakladateľiek progresívneho vedeckého pracoviska SAV – Kabinetu výskumu sociálnej a biologickej komunikácie (KVSBBK SAV; dnes Ústav výskumu sociálnej komunikácie – ÚVSK SAV) v roku 1990. Spoluiniciovanie vzniku tohto postmoderného pracoviska, ktorého poslanie spočíva predovšetkým v rozvoji poznania na transdisciplinárnom princípe – v kontraste k posilňovaniu pozícií tradičných vedných disciplín - je jedným z najlepších symbolických vyjadrení nekonformnosti a zacielenosti intelektuálnej reflexie, ktorú prof. J. Plichtová permanentne ponúka vo svojom vedeckom úsilí a v tímoch, v ktorých pracuje.

V dobe vzniku KVSBBK SAV však prof. Plichtová už intenzívne rozvíjala sociálno-psychologický výskum - preskúmavala paradigmu sociálnych reprezentácií, venovala sa výskumu identity človeka a intenzívne sa sústredila na problematiku dynamiky sociálnych vzťahov v občianskej spoločnosti. V tomto smere zrealizovala sériu grantových projektov, ktorých názvy sú dostatočne výpovedné: *Pojem demokracie, osobná a spoločenská identita v období prechodu od totalitného systému k demokratickému* (1991-1993), *Osobná a sociálna identita slovenskej inteligencie* (1994-1995), *Sociálna a politická identita jednotlivca v období rýchlych spoločenských zmien* (1996-1998), *Práva a povinnosti jednotlivca: štúdium jazyka a sociálnych reprezentácií* (1999-2001), *Diskurz o právach a záväzkoch jednotlivca z individuálnej a spoločenskej perspektívy* (2002-2004). Okrem toho participovala na interdisciplinárnych projektoch *Problém mentálneho: filozoficko-psychologické skúmania* (1997-1999), *Mysel' a kultúra (Osobná identita a jej sociokultúrne pozadie)* (2000-2002), *Ludská prirodzenosť a kultúrna identita* (2003-2005).

Paralelne k domácim výskumným aktivitám intenzívne spolupracovala na súvisiacich medzinárodných výskumných projektoch: *Changes in Judging Political Concepts in the Course of Recent Democratic Progress in Some European Countries* (Central European University, 1992-1994); *Individualism in a period of rapid political and economic change* (Economic and Social Research Council, United Kingdom, 1993-1996); *Conversion to democratic thinking in Central and Eastern Europe* (Central European University 1994-1996); *Responsibilities and entitlements: a study in language and social representations in Central and Western Europe* (Economic and Social Research Council, United Kingdom, 1997-1999); *How to analyse life quality*. HPAM-2002-00015. 5. rámcový program Európskeho spoločenstva (2003-2004).

Doterajšie vyvrcholenie vedecko-výskumnej činnosti prof. Jany Plichtovej predstavuje projekt Centra excelentnosti SAV pre výskum občianstva a participácie, ktorého je prof. Plichtová vedúcou. Toto Centrum excelentnosti (2007-2010) integruje nielen špičkových odborníkov zo SAV, ale aj z univerzitnej pôdy a najmä z viacerých mimovládnych organizácií, vďaka čomu stelesňuje novú kvalitu v inštitucionálnej podobe vedeckej práce na Slovensku.

Súbežne so samotnou výskumnou prácou sa prof. Plichtová intenzívne venovala aj otázkam metodológie sociálnej psychológie, najmä v kontexte prebiehajúceho zásadného paradigmatického (ontologicko-epistemologického) vývoja psychológie ako vedeckej disciplíny. Toto sústredenie vyústilo do vedeckej monografie *Metódy sociálnej psychológie zblízka* (2002), publikovanie ktorej predstavuje aj vyvrcholenie jej kariéry vysokoškolskej pedagogičky v inauguračnej prednáške na tému *Dvojaká prirodzenosť človeka* (Univerzita Komenského, Bratislava, 2003).

V priebehu vedeckej kariéry absolvovala prof. Plichtová viaceré študijné pobyty, ktoré boli vždy zamerané na prehlbovanie riešenej vedeckej a pedagogickej problematiky:

- 1985: Psychologický ústav Maďarskej akadémie vied u dr. J. Kürti a dr. Julii Kadar-Sugar (otázky bilingvizmu a vývinu reči).
- 1985: Katedra psychológie na Humboldtovej universite v Berlíne u prof. Hoffmana (otázky kognitívnej psychológie, 1 mesiac).
- 1988: študijná cesta po britských univerzitách zaoberajúcich sa výskumom kognitívnych procesov sprostredkovaná The British Council (tri týždne).
- 1993: študijný pobyt na London School of Economics and Political Sciences (príprava študijného programu psychológie a sociológie na Trnavskej univerzite, budovanie jej knižničného fondu v oblasti sociálnych vied) v spolupráci s profesorom R. Farrom (1 týždeň).
- 1993: výskumná pracovníčka na Katedre psychológie na Univerzite v Stirlingu pod vedením profesorky I. Markovej na projekte "*Demokracia a nacionalizmus*" (trojmesačný EC Research Fellowship)
- 1994: študijný pobyt na London School of Economics and Political Sciences (doplnenie študijného programu, 1 týždeň).
- 2001: študijný pobyt na Univerzite Paríž V., inovačný program vzdelávania: Kvalitatívny výskum v spoločenských vedách (podpora od Nadácie Jána Husa - 10 dní).
- 2002: študijný pobyt na Maison des Sciences de l'homme v Paríži, 2 mesiace,
- 2002: študijný pobyt na Univerzite Paríž V. v rámci programu SOCRATES.

Nezanedbateľnou súčasťou akademickej kariéry prof. Jany Plichtovej je pedagogická činnosť, ktorú systematicky realizuje od roku 1992. V rokoch 1992-1994 sa podieľala na zakladaní štúdia psychológie na Trnavskej univerzite prednáškami z metodológie a sociálnej psychológie. Od roku 1995 je to prednášková a výskumná činnosť na Katedre psychológie FF UK, Bratislava (Metódy sociálnej psychológie; Medzikultúrna sociálna psychológia; Experiment v sociálnej psychológii; Kvalitatívne metódy sociálnej psychológie. Na tejto fakulte paralelne prednášala aj v ďalších študijných odboroch: 1995-1998: Sociálna psychológia pre politológov; 1996-1997: Sociálna psychológia pre pedagógov.

Prof. Plichtová počas svojej akademickej kariéry vychovala veľký počet diplomantov a viacerých doktorandov, vytvorila osobitnú formu vzdelávacej aktivity tzv. doktorandský inkubátor (na pôde SAV) a jej doktorandi predstavujú slovenskú školu kritickej sociálnej psychológie. Akademické uznanie prof. Plichtovej má aj medzinárodnú dimenziu v podobe členstva vo Vedeckej rade Fakulty sociálnych štúdií Masarykovej univerzity v Brne.

Prof. Plichtová je aktívna v domácich aj medzinárodných vedeckých spoločnostiach - Slovenská psychologická spoločnosť, Slovenská sekcia Rímskeho klubu, European Association of Experimental Social Psychology, International Association for Cross-Cultural Psychology, Association for the Study of Ethnicity and Nationalism.

Prof. Plichtová svoj výrazný angažovaný postoj vo veciach vedných politík pretavila do početných aktivít, napr. ako redaktorka časopisu Fórum vedy (1990-1993), členka expertnej skupiny Ministerstva školstva SR pre psychológiu (1990), členka výboru Slovenskej psychologickéj spoločnosti (1990-1991), členka správnej rady pre Minority rights group in Slovakia (1993-1998), členka Rady vedcov (1990-1992), členka výboru Rady vedcov (1992), členka kolégia pre psychológiu a pedagogiku (od 1990-1995), členka Akademického senátu Fakulty humanistiky Trnavskej Univerzity (1992-1994), členka vedeckej rady Kabinetu výskumu sociálnej a biologickej komunikácie SAV (od 1993), členka Akademického senátu FiF UK, členka správnej rady nadácie HESP (od 1993-2000), členka komisie VEGA pre vedy o človeku a členka redakčnej rady časopisu Human Affairs.

V roku 1993 bola prof. Jana Plichtová vyznamenaná ocenením za najlepšiu knihu roka v oblasti popularizácie pre deti a mládež (*Kniha o pamäti, alebo...*).

Vzhľadom k všetkým uvedeným skutočnostiam si dovoľujem navrhnúť udeliť prof. PhDr. Jane Plichtovej, CSc. Odborovú plaketu Ludovíta Štúra SAV za zásluhy v spoločenských vedách..